

PROKURATUUR

Maris Lauri
Justiitsministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 Tallinn

Teie: 08.03.2021 nr 8-1/1583

Meie: 29.03.2021 nr RP-1-7/21/497

Arvamus füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõule (maksejõuetusõiguse revisjoni II etapp)

Lugupeetud minister

Prokuratuur tänab Teid võimaluse eest anda arvamus füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse (FIMS) eelnõule, millega asendatakse võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus füüsilise isiku maksejõuetuse seadusega. Eelnõu kohaselt muudetakse füüsilise isiku maksejõuetusmenetlused kiiremaks, tõhusamaks, kõikidele osapooltele vähem kulukaks, füüsilisest isikust võlgnikule sobivamaks ja kaasaegsemaks.

1. FIMS § 12 lg 4 ja KrMS § 126 lg 2¹

Kavandatav FIMS § 12 lg 4 näeb ette, et kohus võib juba enne avalduse (maksejõuetusavalduse) menetlusse võtmise lahendamist või esitamist kohaldada selle tagamiseks esialgset õiguskaitsset, muu hulgas peatada täitemenetluse või **muu sundtäitmise võlgniku vara suhtes**, või kohaldada muud pankrotimenetlust tagavat abinõu. Tekkis küsimus, kas KrMS § 126 lõikes 2¹ ette nähtud võimalust, kus konfiskeerimise tagamiseks arestitud vara võib omaniku nõusolekuta eeluurimiskohtuniku loal müüa juba enne asjas kohtuotsuse tegemist, on käsitletav muu sundtäimisena. Selle vastu räägib ehk asjaolu, et vara küll müüakse, kuid sellest saadud summa arestitakse ning lõplik seisukoht selle osas võetakse alles kohtuotsuses. Samas vara müügiga jääb isik siiski kestvalt ilma oma omandiõigusest. Kui kõnealust olukorda saab vaadelda FIMS-i mõttes muu sundtäimisena, siis on tsiviilkohtul pädevus sekkuda kriminaalmenetluses konfiskeeritava vara suhtes võetavate meetmete menetlusse ja see peatada. Kuna neid enne kohtuotsuse tegemist vara müüke toimub praktikas siiski pigem harva, siis tõenäoliselt see väga olulisel määral kriminaalmenetlust mõjutama ei hakkaks.

2. FIMS § 15 lg 3

FIMS seaduse eelnõu seletuskirjas on eesmärk, et uue seadusega tahetakse teha maksejõuetusmenetlus kiiremaks, tõhusamaks, odavamaks, kaasaegsemaks ja ligipääsetavamaks **ausatele** võlgnikele. Kui üllaste eesmärkide saavutamiseks luuakse igati mõistlik süsteem, siis alati leidub isikuid, kes asuvad seda ebamõistlikult enda huvides ära kasutama.

Ellukutsutava FIMS üheks eesmärgiks on aidata võlgnikul makseraskuseid ületada ja vältida pankrotimenetlust (§ 2 lg 3), sh pankroti väljakuulutamist.

RIIGIPROKURATUUR

Wismari 7 / 15188 TALLINN / 613 9400 / info@prokuratuur.ee / www.prokuratuur.ee
Registrikood 70000906

Maksejõuetusavalduse võib esitada iga füüsiline isik (§ 10). Maksejõuetusavalduse menetlusse võtmisest keeldumise alused (§ 13) on üsna piiratud, kuriteos kahtlustatavaks olemise staatust kohus ei kontrolli. Maksejõuetusavalduse menetlusse võtmisel määrab kohus usaldusisiku (§ 14 lg 1).

FIMS § 15 lg 3 annab maksejõuetusavalduse menetlusse võtmise otsustamisel ja usaldusisiku nimetamisel kohtule (juba enne võlgadest vabastamise menetluse alustamise otsustamist § 18 kohaselt) võimaluse tühistada võlgniku varale seatud käsutuspiirangud (p 2), aga ka näiteks peatada füüsilisest isikust võlgniku suhtes (varem) alustatud kohtumenetlus (p 1).

Nimelt FIMS § 15 sätestab usaldusisiku nimetamise tagajärjed ning lõige 3 näeb ette järgmise regulatsiooni.

*(3) Usaldusisiku nimetamisel peatab kohus võlgniku vara suhtes läbiviidava täitemenetluse või muu sundtäitmise raha sissenõudmiseks kuni pankroti väljakuulutamiseni, ümberkujundamiskava kinnitamiseni või menetluse lõppemiseni. **Kohus võib sama ajani:***

1) peatada kohtumenetluse, milles on võlgniku vastu rahaline nõue, mille kohta ei ole veel otsust tehtud;

2) tühistada hagi tagamise abinõud, sealhulgas pangakonto arestimise;

././

Sarnane regulatsioon on plaanis Saneerimisseaduse muudatusega (§ 11 lg 1 p 1, 3). Selline sõnastus tekitab küsimuse, kas tsiviilkohtul oleks edaspidi pädevus peatada kriminaalkohtumenetlus, kus võlgniku vastu on esitatud tsiviilhagi, AVÕN või konfiskeerimisnõue? Seletuskirja kohaselt on mõeldud üksnes täitemenetluse ja sundtäitmise peatamist, kuid p 1 on sõnastatud selliselt, et „peatada kohtumenetluse ...“. Seletuskirjas on viide PankrS § 17 lg 3-le (et uus regulatsioon on sellega sarnane), kuid seal on kirjas: *(3) Ajutise halduri nimetamisel peatab kohus võlgniku vara suhtes toimuva sundtäitmise. Põhjendatud juhul võib kohus otsustada täitemenetluse või täitetoimingu jätkamise.* Kuna eelduslikult ei soovi seadusandja kõnealuse seaduseelnõuga tekitada olukorda, kus pankrotimenetlus saaks peatada kriminaalmenetluse, siis võiks see tegelik mõte ka sõnastusest veidi paremini välja tulla.

Eelnõuga sätestatavate võimaluste s.h võlgniku varale seatud piirangute tühistamine kannab mh eesmärki aidata võlgnikul ületada makseraskuseid. Selleks taastab kohus võlgnikule vajadusel tema õiguse vara vabalt kasutada; võib ju nt kontole seatud aresti tühistamine taastada võimaluse teenida tulu. Võlgniku selletaoline õigus on aga kuritarvitatav ning seda näivad möönvat ka eelnõu autorid (mõjuanalüüsi lk 33 – mõju sissenõudjatele). Omamata täpset ülevaadet ja ettekujutust, kas kohus on hetkel ja on kavandatu jõustumisel aresti tühistamise otsustamisel piisavalt informeeritud nt sellest, mis asjaoludel võlgniku varale käsutuspiirang seati, võib kuriteos kahtlustatavatel (kolmandatel isikutel) maksejõuetusavalduse esitamisega avaneda võimalus saavutada kriminaalasjas seatud käsutuspiirangu tühistamine ja kulutada vara ära. Tõsi, käsutuspiirangu tühistamise aluseks on kohtu sellekohane otsustus, mitte maksejõuetusavalduse menetlusse võtmine *per se*. Maksejõuetusavalduse läbivaatamisele kohaldatakse TsMS hagita menetluse sätteid (§ 4) ehk kohus rakendab uurimispõhimõtet. Prokuratuuri hinnangul tuleb täpsemalt kirjutada, millest kohus saab käsutuspiirangute tühistamise otsustamisel juhinduda, et kuritarvitusi vältida.

Hagi tagamise abinõude s.h pangakonto arestimise tühistamise õigus võib hakata kriminaalmenetlust tõenäoliselt olulisel määral puudutama, kui võlgnikeks osutuvad kriminaalasjas kahtlustatavad või kolmandad isikud, kelle vara on arestitud tsiviilhagi või avalik-õigusliku nõudeavalduse tagamiseks. Sarnases seisus oleme me siiani ja oleme ka edaspidi PankrS § 45 kohaselt. Alates 01.02.2021 kehtib PankrS § 45 lg 2 kohaselt küll välistus, mille kohaselt pankroti väljakuulutamisega ei lõpe võlgniku varale kriminaalmenetluses

võimaliku konfiskeerimise või konfiskeerimise asendamise tagamiseks kohaldatud arest või kohtulik hüpoteek.

FIMS § 15 lg 3 p-s 2 kirjapandu grammatilise tõlgendamise puhul on aru saada, et kohtul on õigus tühistada üksnes hagi tagamise abinõusid (mille alla ei läheks konfiskeerimise tagamiseks seatud arest või hüpoteek), seega võiks öelda, et FIMS alusel on sarnaselt uue PankrS § 45 redaktsiooni kohaselt välistatud konfiskeerimise tagamiseks seatud arestide ja hüpoteekide tühistamine. Samas saneerimisseaduse § 11 lg 1 p 1 kavatakse muuta ja sõnastada järgnevalt: *kohus peatab ettevõtja vara suhtes läbiviidava täitemenetluse või sundtäitmise kuni saneerimiskava kinnitamiseni või saneerimismenetluse lõppemiseni, välja arvatud täitemenetlus, mis viiakse läbi töösuhte alusel tekkinud nõude täitmiseks, lõpetades vajaduse korral ettevõtja või saneerimisnõustaja avalduse alusel ettevõtja varale seatud aresti, kui see on vajalik saneerimismenetluse läbiviimiseks*. Siinkohal ei ole jällegi sellist välistavat erisust konfiskeerimise tagamiseks rakendatud abinõude kehtivuse osas tehtud.

Ehk ei ole põhjendatud tõsta pankrotimenetluses ja saneerimismenetluses eelisseisundisse võrreldes teiste tsiviilõiguslike nõuetega kriminaalasjas esitatud tsiviilhagi ja AVÕN-i, kuid konfiskeerimise tagamiseks kohaldatud arestid ja kohaldatud muud piirangud peaksid igal juhul jääma püsima ning seda tuleks kõigis asjakohastes seadustes ka ühetaoliselt ja sõnaselgelt sätestada.

3. FIMS § 20 võlgade ümberkujundamise sisu

FIMS § 20 lg 1 näeb ette, et võlgade ümberkujundamise menetluses võimaldatakse võlgnikule rahaliste kohustuste (isiklike võlgade) ümberkujundamist kohustuse täitmise tähtaja pikendamise, osadena täitmise või kohustuse vähendamise teel. Sama paragrahvi lõige 2 ütleb, et üksnes täitmise tähtaja pikendamist ja osadena täitmist (s.t mitte kohustuse vähendamist) võimaldatakse elatisnõuete ja tahtliku õigusvastase teoga tekitatud kahju hüvitamise nõuete puhul. Sellesse loetelusse oleks loogiline lisada ka kriminaalmenetluses kohtuotsusega rahuldatud konfiskeerimisnõuded. Vastasel juhul oleks süüdimõistetul (kolmandal isikul) võimalik hilisemalt võlgade ümberkujundamise menetluse raames vähendada oma kohustust maksta tagasi kuriteo läbi teenitu. See jällegi ei ole kooskõlas valitseva põhimõttega, et kuritegu ei tohiks ennast ära tasuda.

4. FIMS § 49 lg 2 Võlgniku pankrotimenetluses täitmata jäänud kohustustest vabastamise tagajärjed

FIMS § 49 lg 2 ütleb, et võlgniku pankrotimenetluses täitmata jäänud kohustustest vabastamisega ei lõpe õigusvastaselt tahtlikult tekitatud kahju hüvitamise kohustus ning lapsele või vanemale elatise maksmise kohustus. Eelmises punktis kirjeldatud kaalutlustel võiks samamoodi lisada siia erandite loetellu ka kriminaalmenetluses kohtuotsusega rahuldatud konfiskeerimisnõuded.

Kokkuvõttes tervitab Prokuratuur füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse eelnõu eesmärke maksejõuetusmenetluste kiiremaks, tõhusamaks vähem kulukaks, füüsilisest isikust võlgnikule sobivamaks ja kaasaegsemaks muutmisel. Prokuratuur palub arvestada käesolevas arvamuses välja tooduga.

Austusega

(allkirjastatud digitaalselt)

Andres Parmas
Riigi peaprokurör